

Erhvervsøkonomisk Tidsskrift – 50 år

Af Børge Rasmussen*)

Resumé

Erhvervsøkonomisk Tidsskrift går med dette nummer ind i sin 50. årgang. Tidsskriftets historie begynder dog allerede i 1926 i form af »Meddelelser fra Handelsvidenskabelig Studiekлуб«. Det var disse »Meddelelser«, der i 1937 førte til udgivelsen af »Handelsvidenskabeligt Tidsskrift«, i 1954 omdøbt til »Erhvervsøkonomisk Tidsskrift«. I artiklen nævnes navnene på de skiftende redaktører og nogle af de mest markante forfattere gennem årene. Artikeloverskrifterne siger noget om de faglige emner og problemstillinger, som er blevet behandlet i tidens løb. Man fornemmer herved en udvikling, der meget naturligt afspejler udviklingen i den erhvervsøkonomiske erkendelse.

1. Tilløb til et tidsskrift (1926-37)

I FDC's informationsafdeling står på en reol mere end 50 indbundne bind med forskellige titler i guldtryk. På ryggen af de tre ældste bind står der »Meddelelser fra Handelsvidenskabelig Studiekлуб«. Bind I omfatter perioden 1926-30, Bind II 1930-34, Bind III 1934-37.

I Bind I redegøres nærmere for såvel udgiver som redaktør (fig 1). Det fremgår heraf, at Handelsvidenskabelig Studiekлуб blev stiftet den 21. september 1920 af forhenværende og daværende studerende ved Handelshøjskolen (i København). Det fremgår også, at redaktøren af »Meddelelser« var førstebogholder *Victor Holck*, medlem af klubbens bestyrelse.

*) Informationsdirektør i FDC, cand. merc.

Handelsvidenskabelig Studieklub,
hvis Hjemsted er
Handelshøjskolen,

blev stiftet den 21. September 1920 af forhenværende og daværende Studerende ved Handelshøjskolen.

Klubbens Formaal er i H. t. dens Loves § 2:

»i Fortsættelse af de ved Handelshøjskolen afholdte Forelæsninger at foretage yderligere Studier af handelsvidenskabelige Spørgsmaal«.

I dette Øjemed afholdes saavidt muligt en Gang om Maanedn (September—Maj) Foredrag med eventuel paafølgende Diskussion.

Handelsvidenskabelig Studieklub ledes af en Bestyrelse, der for Tiden bestaar af:

Konsulent IVAR DOKKEN (Kasserer),
Førstebogholder VICTOR HOLCK, (Redaktør af »Meddelelser«),
Prokurist L. MATHE (Næstformand),
Docent ved Handelshøjskolen HANS CHR. RIIS (Formand),
Revisor JOHANNES ROSLING (Sekretær),
Bankfuldmægtig E. THERKELSEN.

- Henvendelser til »Studieklubben« rettes til Sekretæren, Vesterbrogade 37, Telefon Eva 1554.

Henvendelser vedrørende »Meddelelser fra Handelsvidenskabelig Studieklub« rettes til Redaktøren, Lundekrogen 7, Hellerup, Telefon Helrup 2552.

*

Handelsvidenskabelig Studieklub har hermed afsluttet I. Bind af sine »Meddelelser«, Hæfte 1 (Jan. 1926) til Hæfte 12-13 (April 1930). Meddelelserne udkommer i tvangfri Hæfter og indeholder: Afhandlinger af Handelshøjskolens Docenter, Arbejder, udført under Docenternes Ledelse af tidligere og nuværende Studerende ved Handelshøjskolen samt Referat af Foredrag, afholdte i Klubben.

Hæfterne bliver gratis tilstillet Klubbens Medlemmer, medens Ikke-Medlemmer vil kunne købe Hæfterne i Boghandelen.

KØBENHAVN — NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKJÆR)

Som eksempler på emner, der blev behandlet i de tre første bind kan nævnes docent *Hans Chr. Riis'* forelæsninger over »omkostninger og deres behandling ved bogføring og kalkulation«, senere efterfulgt af en artikel af cand.polit. *Thorkil Kristensen* om »De faste omkostninger i kalkulation og prispolitik«. I »Meddelelser« finder vi også statsautoriseret revisor *H.C. Steen Hansens* forelæsninger i »Revisionsteknik«.

I alle tre bind er der boganmeldelser, foreningsmeddelelser og oversigter over bogtitler i Handelshøjskolens Bibliotek.

2. Handelsvidenskabeligt Tidsskrift (1937-54)

I april 1937 udgives »Meddelelser« for første gang under titlen »Handelsvidenskabeligt Tidsskrift«. 1. årgang bestod af seks hæfter og løb til marts 1938 (fig. 2). Med overgangen til tidsskriftformen skete der ikke de store ændringer i typografi og layout. Formen og indholdet var fremdeles strengt sagligt. Papiret lidt kraftigere, og foreningsmeddelelser udgik.

Redaktionen blev udvidet, så den nu foruden Victor Holck bestod af professor *Julius Hirsch* og docenterne *Z.D. Lando* og *Hans Chr. Riis*. Emnerne i den første årgang er bl.a. »Driftsøkonomien og det praktiske erhvervsliv« (af *Julius Hirsch*) og »Vurderingsproblemer« (af *Hans Chr. Riis*).

I de følgende årgange møder vi for første gang et par artikler af *Palle Hansen*. Den ene om »Stadier på regnskabsvæsenets vej med særligt henblik på den industrielle kontoplan«. Den anden om »Salgsomkostningernes regnskabsmæssige behandling«.

I disse år sker der iøvrigt forskellige ændringer i redaktionens sammensætning. I 1941 udvides redaktionen med *Palle Hansen*, og året efter indtræder *H. Hjerno Jeppesen*, medens *Lando* og *Hirsch* træder ud. Sidstnævnte er i mellemtiden rejst (flygtet) til USA. I de følgende krigsår skriver *Ejler Alkjær* om funktioner og problemer i den moderne markedsøkonomi, *Jan Kobbarnagel* skriver om det nye forslag til lov om aktieselskaber, *Hans C. Christiansen* om regressive omkostninger, *Svend Jensen* om regnskabsanalysens formål og former, *T. Bak Jensen* om virksomhedens interne organisation og administration og *Max Kjær-Hansen* om monopolitisk konkurrence i salgsmæssig belysning.

I 1944 får tidsskriftet to redaktionssekretærer: *Svend Jensen* og *Ottomar Loff*.

Handelsvidenskabeligt Tidsskrift

Redaktion:

JULIUS HIRSCH · Z. D. LANDO · HANS CHR. RIIS
VICTOR HOLCK

1.

AARGANG

April 1937–Marts 1938

Hæfte I–VI

*Meddelelser fra Handelsvidenskabelig Studiekulub
ved Den handelsvidenskabelige Læreanstalt
Handelshøjskolen i København*

DET SCHØNBERGSKE FORLAG

I 1945 fejres befrielsen og de genåbne grænser med bl.a. en artikel af *Helge Andersen* om meningsundersøgelser i Amerika og Danmark, og en artikel af *Børge Barfod* om nogle træk af teorien om varige goders efterspørgsel.

Redaktionen består fra og med 1946 af *Palle Hansen*, *Svend Jensen* og *Ottomar Loff*. Blandt artikelforfattere og -emner møder vi f.eks. *Ejler Alkjær* om aktuelle varetilpasningsproblemer, cand. polit. *Jens (Otto) Krag* om inflationsfaren og (i 1948) en artikel af *Torben Carlsson* om personalepolitiske foranstaltninger, især stillings- og personalebedømmelser, som led i den administrative rationalisering.

I 1948-årgangen bringes også Thorkil Kristensens tiltrædelsesforelæsnings ved Handelshøjskolen i København. Året efter skriver *Ejler Alkjær* om luftfartens salgs- og reklameproblemer, underdirektør i Prisdirektoratet *Niels Banke* om priskontrol og monopolkontrol, *Palle Hansen* om kontrol med de administrative funktioner.

I 1950 sker endnu en gang ændringer i redaktionens sammensætning. Lektor, cand. polit. *Bjarke Fog* afløser *Svend Jensen*.

Civilingeniør, stud.merc. *Leif Monies* skriver om et forsøg på at forklare aktie- og obligationskursernes svingninger.

I årene herefter finder vi bl.a. en artikel af *Børge G. Christensen*: Engroshandelen søger samarbejde med detaillisterne.

3. Erhvervsøkonomisk Tidsskrift (1955-)

24. maj 1954 stiftes FDC. Oprindeligt under navnet: Foreningen af Danske Erhvervsøkonomer (FDE). Handelsvidenskabelig Studiekulub, indgår i den nye forening, og udgivelsen af tidsskriftet overgår derfor til den nystiftede dimittend-sammenslutning. Først året efter får dette et par afgørende konsekvenser for tidsskriftet: Navnet ændres til »Erhvervsøkonomisk Tidsskrift« (fig. 3), *Bjarke Fog* står som eneredaktør med *Erik Otto* som redaktionssekretær, og bag sig har de en rådgivende redaktionskomité med følgende sammensætning:

Revisionschef *Svend Bentzen*, H.D., Carlsberg Bryggerierne, København.

Cand. oecon. *Svend Fredens*, Århus Universitet.

Lektor, statsaut. revisor *G. Graversen*, H.D., Handelshøjskolen, Århus.

Professor *Palle Hansen*, Handelshøjskolen, København.

ERHVERVSØKONOMISK TIDSSKRIFT

REDAKTØR: BJARKE FOG

19. ARGANG 1955
Hefte 1—4

UDGIVET AF FORENINGEN AF DANSKE ERHVERVSØKONOMER
FORTSÆTTELSE AF HANDELSVIDENSKABELIGT TIDSSKRIFT

Statsaut. revisor, cand. merc. *H. Hjerno Jeppesen*, København.
Lektor, cand. merc. *Ottomar Loff*, Handelshøjskolen, København.
Professor, dr. oecon. *Vagn Madsen*, Århus Universitet.
Lektor, cand. oecon. *Niels Nielsen*, Handelshøjskolen, Århus.
Professor *H. Winding Pedersen*, Københavns Universitet.
Direktør *W. Reinhard*, H.D., Vilh. Christiansen A/S, København.
Lektor, cand. polit. *P.P. Sveistrup*, Københavns Universitet.

Artiklerne i den første årgang under det nye navn og i det nye regi handlede bl.a. om »Contribution-princippet« (Af *Erik Kjeld Olsen*), om tidsforløbets betydning for omkostningerne (Af *Knud Rasmussen*), om break-even analyse og salgsfremmende omkostninger (Af *Verner Damm*), om Operationel Research (Af *Hans Hansen*) samt om bidragsmetoden og nøglefaktorerne (Af *Niels Nielsen*).

I 1956-årgangen finder vi de første artikler på engelsk i tidsskriftet, skrevet af to amerikanere (Melvin G. de Chazeau og Royall Brandis).

1958-årgangen indledes med en meddelelse til læserne. Meddelelsen går ud på, at der ved begyndelsen af den pågældende årgang sker en ændring i tidsskriftets redaktion. »Det har længe været et ønske« hedder det, »at samle så mange kræfter som muligt om Erhvervsøkonomisk Tidsskrift som et vidtspændende driftsøkonomisk tidsskrift, hvilket bl.a. gav sig udslag i nedsættelsen af en rådgivende redaktionskomité for tidsskriftet i 1955. Denne linie agtes nu videreført gennem et direkte redaktionelt samarbejde mellem Handelshøjskolerne i Århus og København og Universiteternes økonomiske fakulteter.

Lektor *Bjarke Fog*, Handelshøjskolen i København, fortsætter som hovedredaktør. Fra Handelshøjskolen i Århus indtræder lektor *G. Graversen* og fra Handelshøjskolen i København lektor *O. Loff*. Fra Århus Universitet lektor *P.P. Sveistrup*. Videnskabelig assistent *Erik Johnsen*, Handelshøjskolen i København, fungerer som redaktionssekretær. Sidstnævnte var knyttet til tidsskriftarbejdet fra efteråret 1956. Det hedder videre i meddelelsen til læserne, at den redaktionelle linie ønskes bibeholdt, idet det er redaktionens opfattelse, at der blandt læserne er behov både for korte orienterende artikler og for mere dybtgående teoretiske artikler, navnlig om den nyere udvikling indenfor driftsøkonomien. Man vil fortsætte bestræbelserne på at få økonomer i erhvervslivet til i højere grad at bidrage med artikler om anvendt økonomi.

Det vil ses, at den nye redaktion er hentet fra den hidtidige redaktionskomité. FDE har herefter udpeget følgende nye rådgivende redaktionskomité:

Direktør, cand. merc. *Hans C. Christiansen* (formand).

Docent, studieleder *H.J. Hansen*, Handelshøjskolen i Århus.

Professor *Palle Hansen*, Handelshøjskolen i København.

Forstander *Jens J. Lund*, H.A. og H.D., Handelshøjskolen i Aalborg.

Civilingeniør *Erik Larsen*, H.D., København.

Statsautoriseret revisor *E. Bartholin Mathiasen*, H.D., København.

Professor dr. oec. *Vagn Madsen*, Aarhus Universitet.

Docent, cand. oec. *Helge Munksgaard*, Tietgenskolen, Odense.

Docent cand. oec. *Niels Nielsen*, Handelshøjskolen i Århus.

Professor *H. Winding Pedersen*, Københavns Universitet.

Fuldmægtig *R. Sloth Petersen*, H.A., København.

Underdirektør *Børge Warsberg*, H.D., København.

I 1961 udvides redaktionen med *Fl. Klöcker-Larsen*. I årgangens første nummer bringes en rapport fra en komité under Foreningen af danske Civiløkonomer. Komitéen har diskuteret topledelsens målsætningsproblemer på en række møder i efteråret 1960 med udgangspunkt i de problemer, der er ridset op i artiklen »Optimeringsproblemer i teori og praksis«, E.T. nr. 2 1960. Problemstillingen er følgende: Kan og bør en virksomheds ledelse forsøge at opstille en formålsformulering, som det for de store liniers vedkommende kan lade sig gøre at lede virksomheden efter? Begge spørgsmål besvares bekræftende, og man kommer herefter ind på en nærmere diskussion af delmål (M'er) og budgetmål (m'er). Fastlæggelse af de første er en sag mellem bestyrelse (ejere) og direktion (ledere), medens fastlæggelsen af budgetmålene, der går over en fastlæggelse af virksomhedens hovedpolitikker, er en sag mellem direktion og evt. funktionschefer. Sluttelig diskuteres målsætningsproceduren i praksis.

Rapporten, der har titlen »Topledelsens målsætningsproblemer«, er udarbejdet af *Otto Cordsen, Børge G. Johansen, Erik Johnsen, Bent Lehmann, Holger Madsen og Knud Quist*.

a. 25 års jubilæum 1961

Med 1961-årgangen gik tidsskriftet iøvrigt ind i sin 25. årgang, hvilket blev markeret med en række artikler, der blev introduceret af forman-

den for FDC, direktør, lic. merc. *Hans C. Christiansen*. Det hedder i denne introduktion, at erhvervsøkonomien i denne periode har gennemgået en rivende udvikling, som også har afspejlet sig i tidsskriftet. »Hæfter man sig specielt ved den vedlagte oversigt over de seneste års artikler, der er præget af de kvantitative metoders stigende anvendelse, må man indrømme, at man i erhvervsøkonomien står overfor et meget stort og heterogent interessefelt. Tidsskriftet, der nu går ud til omkring 3.500 civiløkonomer, har lagt vægt på at skære igennem til det, der er fælles for os alle, nemlig driftsøkonomisk metode«. Det kan næppe undgås – hedder det videre i introduktionen – »at visse områder bliver stedbørn i det daglige redaktionelle arbejde, pladsen er jo begrænset. Derfor er denne milepæl os en kærkommen lejlighed til en statusopgørelse over de erhvervsøkonomiske specialfelter.« Sluttelig rettes en tak til et bredt udsnit af nordiske forskere for en klar fremstilling af udviklingen inden for deres speciale. »Det er gjort med den balance mellem det praktisk relevante og det teoretisk forsvarlige, der kendetegner nordisk erhvervsøkonomisk tradition.«

Artiklerne i jubilæumsnummeret omhandler følgende emner (gengivet på de pågældende forfatters eget sprog):

Status. Der Weg der Betriebswirtschaftslehre in den letzten 25 Jahren (*Erik Schneider*, Kiel), Kostnads/intäktsanalys (*T. Paulsson Frenckner*, Stockholm), Operationsanalysen og dens samspil med erhvervsøkonomien (*Erik Johnsen*), Forskningsområden inom finansiering (*Sandor Asztély*, Göteborg), Investerings teori (*Jaakko Honko*, Helsinki), Afsætningsøkonomiens og den afsætningsøkonomiske forsknings udvikling og status (*Max Kjær-Hansen*), Utvecklingstendenser inom redovisning och dess forskning efter andra världskriget (*Henrik Virkkunen*, Helsinki), Organisationsteorien i støbeskeen (*Torben Agersnap*), Transportøkonomien (trafikøkonomien) (*Arnlyot Strømme Svendsen*, Bergen), Om forsikrings- og risikoproblemer (*Knud Hansen*), Udenrigshandelens erhvervsøkonomi (*Lauge Stetting*), Studiet af bankernes økonomi, (*Bent Gram Mikkelsen*), Landbrugets driftsøkonomi (*Holger Gad*), Skovbrugsøkonomi (*N.K. Hermansen*).

b. 1962-79.

Fra og med 1962-årgangen udvides redaktionen med *Per Boesen*. Artiklerne i denne og de nærmest følgende årgange beskæftiger sig med en

lang række forskellige emner inden for de erhvervsøkonomiske discipliner, herunder bl.a. artikler om målsætningsproblemer og langtidsprognoser. Under rubrikkerne »Oversigter og Meddelelser«, »Økonomisk Dokumentation« og »Erhvervsøkonomisk litteratur« omtales et stigende antal nye fagbøger, såvel udenlandske som danske.

Fra og med 1968-årgangen afløser *Erik Johnsen* Bjarke Fog som hovedredaktør. I redaktionen er fremdeles: Svend Fredens, G. Graversen og O. Loff, men kun indtil 1970, hvorefter Erik Johnsen er eneredaktør – i nogle år også uden nogen redaktionskomité, indtil denne blev genoplivet i 1973 med ny sammensætning.

I anledning af rektor, professor *Jan Kobbenaagels* 60 års fødselsdag udkom *Erhvervsøkonomisk Tidsskrift* nr. 2-3 1970 som særnummer med bidrag af kolleger ved Handelshøjskolen i København.

At gengive konkrete eksempler på emner, der belyses i dette særnummer og i de ordinære numre i de efterfølgende år vil føre langt videre end pladsen tillader. Derfor henvises til fig. 4, hvor de hyppigst forekommende fagudtryk i overskrifter i E.T. siden 1937 er nævnt og antyder en udvikling, gående fra revision og regnskaber til informationsøkonomi og -systemer. Mellem de yderste poler (1937-46 og 1977-85) er det begreber som rationalisering, kalkulationer, planlægning og målsætning, der præger de erhvervsøkonomiske emner.

c. FDC's 25 års jubilæum 1979

Med økonomisk støtte fra *Foreningen til Unge Handelsmænds Uddannelse* udkom E.T. nr. 2-3 i 1979 som et festsskrift i anledning af FDC's 25 års jubilæum.

Tidsskriftets redaktionskomité havde fremsat et ønske om at få belyst samspillet mellem den erhvervsøkonomiske forskning og udvikling i dansk erhvervsliv. Dette ønske blev af redaktøren søgt opfyldt ved det emne- og forfattervalg, som fremgår af fig. 5. Hermed foreligger den seneste og mest omfattende statusopgørelse over den erhvervsøkonomiske forsknings resultater. I sin indledende artikel ridser Erik Johnsen udviklingen op ved at skrive, at man oprindeligt (i går) beskæftigede sig med omkostningslære og prispolitik, i dag med metodelære og i morgen vil man indgå i en gensidig søge-læreproces med forskningsobjektet og udvikle et fælles system i en gensidig vækst. »Morgendagen vil derfor stå i ledelseslærens tegn«, skrev Erik Johnsen.

Fig. 4.

De hyppigst forekommende fagudtryk i overskrifterne i *Handelsvidenskabeligt Tidsskrift/Erhvervsøkonomisk Tidsskrift* gennem årene.

1937-46	1947-56	1957-66	1967-76	1977-85
Revision Regnskaber Beliggenhedslære Kalkulation	Rationalisering Omkostninger Kalkulation	Kalkulation Planlægning Lineær program. Målsætning Bidragsmetode Prognoser	Målsætning/multimålsætning Konsulentteknik/rolle Projektstyring Lineær program. Investeringsadfærd Informationssystemer Strategisk planlægning Organisationsudvikling	Ledelsesproblemer/lære Service Strategisk plan/ledelse Personalepolitik Finansiering Investeringsplanlægning Informationsoekonomi/systemer

Med endnu en henvisning til fig. 4 bekræftes dette udsagn af de hyppigst forekommende fagudtryk i de seneste årgange af tidsskriftet. Det er derfor heller ikke tilfældigt, at *Erhvervsøkonomisk Tidsskrift* fra og med 1981 har præsenteret sig med følgende tre undertitler: Udvikling – ledelse – kommunikation.

Med disse tre nøgleord går tidsskriftet ind i sin 50. årgang.

Indholdsfortegnelse

Forord	67
1. Erhvervsøkonomiens udvikling og strategiske funktion	
Erhvervsøkonomiens udvikling og strategiske funktion, af Erik Johnsen	71
2. Funktionsøkonomiernes udvikling og betydning for virksomhedens ledelse	
Indkøbs- og produktionsfunktionen, af Steen Hildebrandt	103
Afsætningsfunktionen, af Flemming Hansen	125
Organisations- og personalefunktionen, af Flemming Agersnap ..	151
Finansieringsfunktionen, af Niels Christian Nielsen	163
Eksportfunktionen, af Frode Slipsager	185
Regnskabsfunktionen, af Asger Larsen	197
Offentlig driftsøkonomi, af Stig Ree	217
3. Udviklingen i erhvervsøkonomiens metoder	
Beslutningsteori, operationsanalyse, af Ove Hedegaard	235
Adfærdsteoriene, af Flemming Poulfelt	243
Strategisk ledelse, af Kjeld Arnth Jørgensen	261
4. Ledelsesfunktionen	
Lederudvikling, af Jan Rasmussen	277
International ledelse, Nationell Karaktär och internationell etos, af Richard Normann	293
Hviledag, af Peter Seeberg	305
5. Civiløkonomens rolle i virksomheden og samfundet	
Virksomhed og samfund, af Louis Printz	311
Skitse til en modulopbygget civiløkonom-uddannelse med overbygningsmuligheder, udarbejdet af FDC	327
FDC's oprindelse og udvikling	335

Fig. 5.

Indholdsfortegnelsen i »Festskrift i anledning af Foreningen af Danske Civiløkonomers 25 års jubilæum«, 1979.